

Archiwum Państwowe w Zurychu zostało zaangażowane przez władze kantonu do udziału w projekcie dokumentowania przemocy państwa wobec obywateli przymusowo oddanych opiekuńczym środkom przymusu. Na stronie archiwum [Opfer fürsorglicher Zwangsmassnahmen](#), osoby, które

doznały prześladowań ze strony państwa – izolacja, przymusowe leczenie psychiatryczne, przymusowa praca itp.- mogą za tym pośrednictwem składać wnioski o odszukanie i udostępnienie dokumentacji w swojej sprawie.

Do 1981 r. w kantonie Zurych, dzieci i młodzież były zamykane w ośrodkach wychowawczych, a kobiety i mężczyźni zakwalifikowani do "reedukacji" w zakładach pracy. Młodociani przebywający w rodzinach zastępczych byli i wykorzystywana jako tania siła robocza. Kobiety i mężczyźni wbrew własnej woli byli umieszczani w szpitalach psychiatrycznych. Osoby określone jako "rozwiązłe" i "pasożytnicze" były ubezwłasnowolniane i poddawane sterylizacji. W kantonie Zurych aż do 1981 roku, ofiarami praktyk pomocy społecznej dotknięta została duża liczba dzieci, młodzieży i dorosłych. W ramach procesu zajmowania się tym ciemnym rozdziałem historii kantonu Zurych, w 2016 r. rząd kantonalny zatwierdził fundusze - 500 000 franków- na projekt badaczy, który miał na celu zbadanie tego zjawiska. Wyniki dwuletnich badań są dostępne od końca 2018 roku, także w formie publikacji książkowej - *Beat Gnädinger, Verena Rothenbühler (Hg.): Menschen korrigieren. Fürsorgerische Zwangsmassnahmen und Fremdplatzierungen im Kanton Zürich bis 1981, Zürich (Chronos) 2018*

Wyniki projektu zostały zaprezentowane w ubiegłym roku w Wintertuhr 30 listopada przy udziale przedstawicieli rządu kantonowego i archiwum kantonowego oraz osób poszkodowanych przez system. Cztery artykuły składające się na publikację przyczyniły się do wyjaśnienia różnych aspektów historii systemu opiekuńczego w Szwajcarii w oparciu o źródła archiwalne.

Birgit Christensen przedstawia w swoim artykule temat ustawodawstwa w kantonie Zurych, złożonych relacji między różnymi rozporządzeniami na poziomie kantonów i krajowym w okresie ponad stu lat. Ustawodawstwo było ważnym narzędziem władz dyscyplinowania ludzi, których sposób życia nie był zgodny z tradycyjnymi obyczajami i normami zachowania. Tego typu ludzie mogli być przetrzymywani nawet przez kilka lat bez jakichkolwiek wyroków sądowych. Przez długi czas administracja nie była w stanie obronić się przed takimi środkami. Autor wskazuje na kwestie odpowiedzialności oraz łamania praw obywatelskich.

W swoim wykładzie Sabine Jenzer i Thomas Meier koncentrują się na zróżnicowanym krajobrazie tego typu instytucji w kantonie Zurych. Zakres badanych ośrodków waha się od domu dla ubogich, domu spokojnej starości i ośrodków dla dzieci i młodzieży poprzez ośrodki więzienne i rehabilitacyjne, do ośrodków zdrowia psychicznego i domów dla osób niepełnosprawnych. Ogólnie rzecz biorąc, spectrum instytucji, które mogły służyć tym celom rozrósł się w badanym okresie i nastąpiło zróżnicowanie typów instytucji. Na podstawie trzech indywidualnych losów Jenzer i Meier wyraźnie wskazują, że osoby dotknięte działaniami opiekuńczymi często przenoszone były z jednej instytucji na drugiej.

W artykule Alix Heiniger, Matthieu Leimgruber i Sandro Buchli przedstawiają ekonomiczne

aspekty przymusu opiekuńczego, które do tej pory były mało zbadane. Izolowanie ludzi w instytucjach pomocy społecznej i medycznej wymagało zaangażowania całego aparatu administracyjnego. Pokazane zostały aspekty finansowe po stronie usługodawców i instytucji, ale także kwestie wpływu na rzeczywistość ekonomiczną osób poddanych przymusowej „opiece” państwa. Już sama opieka administracyjna często stanowiła duże obciążenie finansowe, dlatego osoby dotknięte według władz nieprzystosowaniem do życia społecznego, musiały same pokryć koszty opieki lub spłacić je latami. Dla osób, nad którymi rozciągnięto tego typu działania od wczesnej młodości, często oznaczało to całe życie w ubóstwie.

Ostatnia część autorstwa Tanji Riet, Ursa Germanna i Flurin Condrau opisuje, w jaki sposób, w jakim zakresie i na jakich grup pacjentów Uniwersyteckiej Kliniki Psychiatrycznej (PUK) badano w drugiej połowie XX wieku leki psychotropowe bez ich wiedzy. Lek psychotropowy Serpasil został przetestowany w szpitalu psychiatrycznym w Zurychu (PUK) zanim został zarejestrowany przez właściwe organy i wprowadzony na rynek w latach 50. XX wieku.

Archiwum kantonalne (Staatsarchiv des Kantons Zürich) pomaga wszystkim pokrzywdzonym przez aparat państwowy osobom poddanym tym niegodnym praktykom, oferując im swoją pomoc w odszukaniu dokumentacji w tych indywidualnych sprawach oraz jej udostępnieniu. Sprawa ta nie ma tylko wymiaru lokalnego. Na poziomie federalnym zajmuje się nią Bundesamtes für Justiz w Bernie, przy którym stworzono fundusz - [Solidaritätsbeitrag](#) , mający zadośćuczynienie ofiarom przemocy.

Źródło: [Wie der Kanton Zürich bis 1981 Menschen «korrigierte»](#)

Zobacz także: [Opfer fürsorglicher Zwangsmassnahmen](#)

Jolanta Leśniewska

AP Płock O/ Kutno